

Sygn. akt III AUa 871/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 maja 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Białecka (spr.)
Sędziowie:	SSA Romana Mrotek SSO del. Beata Górską
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 8 maja 2014 r. w Szczecinie

sprawy K. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.

o emeryturę

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 17 lipca 2013 r. sygn. akt IV U 1394/13

oddala apelację.

SSA Romana Mrotek SSA Barbara Białecka SSO del. Beata Górską

Sygn. akt III AUa 871/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 18 marca 2013r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. odmówił ubezpieczonej K. W. uchylecia decyzji z dnia 10 października 2011r. w części, w jakiej decyzja ta zawiesza, na podstawie art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 z późn.zm.) w zw. z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009r. Nr 153, poz. 1227 z późn.zm.) prawo do emerytury za okres od dnia 1 października 2011 r. do dnia 21 listopada 2012r.

Ubezpieczona K. W. zaskarżyła powyższą decyzję i wniosła o jej zmianę poprzez wznowienie wypłaty emerytury, poczynając od dnia 1 października 2011r. do 21 listopada 2012r.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie powtarzając argumenty użyte w uzasadnieniu decyzji.

Sąd Okręgowy w Koszalinie IV wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 17 lipca 2013r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał ubezpieczonej K. W. prawo do wypłaty świadczenia emerytalnego od 1 października 2011r. do dnia 21 listopada 2012r. Swoje rozstrzygnięcie Sąd oparł o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne: K. W. urodziła się (...) Od 1 września 1968r. do nadal pracuje w Szkole Podstawowej Nr (...) w P.. W dniu 19 stycznia 2009r. ubezpieczona złożyła wniosek o emeryturę. Decyzją z dnia 18 marca 2010r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. przyznał K. W. prawo do emerytury, począwszy od 1 marca 2009r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Ubezpieczona nie rozwiązała ze swoim pracodawcą stosunku pracy. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. z dnia 10 października 2011r., wydał decyzję mocą której wstrzymał ubezpieczonej K. W. wypłatę emerytury od 01.10.2011r., z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia przez ubezpieczoną. W dniu 29 listopada 2012r. ubezpieczona złożyła do organu rentowego wniosek o wznowienie wypłaty i wyrównanie zawieszony jej z dniem 1 października 2011r. emerytury wraz z odsetkami. Decyzją z dnia 9 stycznia 2013r., podjęto wypłatę emerytury ubezpieczonej od 1 stycznia 2012r. Sąd Okręgowy zważył, że odwołanie zasługuje na uwzględnienie. Ubezpieczona K. W. po raz pierwszy nabyła prawo do emerytury z dniem 1 marca 2009r. W dacie tej uchylony już był przepis art. 103 ust. 2a ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 z późn.zm.), zgodnie z którym, prawo do emerytury ulegało zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Jednocześnie nie obowiązywał jeszcze przepis art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998r., który dodany został przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr257, poz.1726 z późn.zm.) z dniem 1 stycznia 2011r. W konsekwencji, ubezpieczona nabywając prawo do emerytury mogła łączyć pracę zarobkową u dotychczasowego pracodawcy z pobieraniem świadczenia emerytalnego, bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Ustawą z dnia 16 grudnia 2010r., która weszła w życie 1 stycznia 2011r. dodano do ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przepis art.103a, na mocy którego zniesiono możliwość pobierania emerytury bez rozwiązywania umowy o pracę z dotychczasowym pracodawcą. Regulacja ta objęła wszystkich emerytów, którzy nie rozwiązali stosunku pracy w związku z przejściem na emeryturę, a więc nie tylko tych którzy prawo do emerytury uzyskali poczynając od 1 stycznia 2011r. ale również, na mocy przepisu art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010r., tych którzy przeszli na emeryturę przed tą datą. Zgodnie bowiem z powołanym przepisem, ci emeryci, którym organ rentowy przyznał emeryturę przed 1 stycznia 2011r. mogli ją pobierać bez rozwiązania umowy o pracę z dotychczasowym pracodawcą jeszcze przez 9 miesięcy od daty wejścia w życie nowelizacji, czyli do 30 września 2011r. Po tej dacie, aby jednocześnie pobierać świadczenie emerytalne i wynagrodzenie ze stosunku pracy należało chociaż na jeden dzień rozwiązać stosunek pracy z dotychczasowym pracodawcą. Z uwagi na to, że ubezpieczona K. W. nie rozwiązała stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą, organ rentowy z dniem 1 października 2011r. wstrzymał wypłatę emerytury. W dniu 13 listopada 2012r. Trybunał Konstytucyjny wydał w sprawie o sygn. akt K 2/12 wyrok, w którym orzekł, że art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 z późn.zm.) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2009r. Nr 153, poz. 1227, z późn.zm.), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Trybunał Konstytucyjny zastrzegł, że badał wyłącznie, czy ustawodawca mógł na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010r. rozciągnąć stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS – przepisu ustalającego nową treść ryzyka emerytalnego – na sytuacje przeszłe, tj. wobec osób, które już nabyły prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009r. do 31 grudnia 2010 r., czyli w czasie obowiązywania regulacji niezawierającej wymogu rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą dla uzyskania świadczenia emerytalnego. Wyrok ten odnosi się zatem jedynie do tych osób, które w

tym wyżej wymienionym krótkim okresie po raz pierwszy miały wydaną decyzją o przyznaniu emerytury (ustalone prawo do emerytury), bo tylko one uzyskały prawo nabyte niezawierające wymogu rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą dla uzyskania świadczenia emerytalnego. Nie ma zaś wątpliwości, że ubezpieczona, której prawo do emerytury po raz pierwszy ustalono od dnia 1 marca 2009r., należy do kręgu osób, wskazanych przez Trybunał Konstytucyjny. Zgodnie z treścią art. 190 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jednak Trybunał Konstytucyjny może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego w sprawie o sygn. K 2/12 opublikowany został w dniu 22 listopada 2012r. i zgodnie z cytowanym powyżej przepisem, z tym dniem wszedł w życie. Jednakże w orzecznictwie Sądu Najwyższego zdecydowanie przeważa pogląd o skuteczności ex tunc wyroków Trybunału Konstytucyjnego (vide: wyrok Sądu Najwyższego z 20 kwietnia 2011r., sygn. I CSK 410/10, opubl. OSNC 2012/1/14 oraz przywołane tam orzecznictwo). Tym samym zdaniem Sądu Okręgowego, przyjęcie stanowiska organu rentowego, że do momentu ogłoszenia orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego akt uznany za niekonstytucyjny ma pełną moc obowiązującą i powinien być bez żadnych zastrzeżeń stosowany przez sądy do stanów faktycznych powstałych przed ogłoszeniem orzeczenia przekreślałby sens instytucji które pozwalają na ponowne badanie sprawy (m.in. w drodze wznowienia postępowania) w sytuacji, gdy orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego zawiera wiążące stwierdzenie, iż akt normatywny pozostaje w sprzeczności z aktem prawnym wyższego rzędu, a sprzeczność ta istnieje z reguły od samego początku. W konsekwencji, Sąd stwierdzając, iż konkretna decyzja (vide: art. 145a k.p.a.) czy orzeczenie (vide: art. 401¹ k.p.c.) zostały wydane na podstawie obowiązującego aktu prawnego, ma jednocześnie przesłankę do innego rozstrzygnięcia sprawy, uznając, że choć akt ten obowiązywał, to jednak nie powinien być zostać w sprawie zastosowany, co okazało się dopiero po wydaniu orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny. Tym samym nakazanie ubezpieczonej, aby dodatkowo rozwiązała stosunek pracy, by nadal móc pobierać już raz przyznane świadczenie emerytalne godziło w zasadę ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł organ rentowy, zaskarżając go w całości. Zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 190 ust. 3 Konstytucji RP i niezastosowanie art. 2 Konstytucji, polegające na przyjęciu przez Sąd I instancji, że niekonstytucyjność art. 28 ustawy z 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r., w zakresie w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, istnieje od chwili wejścia w życie zakwestionowanego przepisu to znaczy od 1 października 2011r. Apelujący zarzucił ponadto naruszenie prawa materialnego, przez niezastosowanie art. 28 ustawy z 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS i przyznanie prawa do wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 r., podczas gdy w tym czasie przepis posiadał moc obowiązującą. Wskazując na te zarzuty pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania .

Ubezpieczona w odpowiedzi na apelację wniosła o jej oddalenie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelację należało uznać za nieuzasadnioną.

Przy bezspornym stanie faktycznym sprawy przedmiot sporu sprowadza się do ustalenia wpływu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. akt K 2/12, na sytuację prawną ubezpieczonej w okresie od dnia 1 października 2011 r. do 22 listopada 2012 roku w zakresie prawa do wypłaty emerytury przyznanej ubezpieczonej od dnia 1 marca 2009 r.

Przypomnieć należy, że powyższym wyrokiem Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodny z Konstytucją art. 28 ustawy zmieniającej w związku z art. 103a ustawy emerytalnej, dodany przez art. 6 pkt 2 ustawy zmieniającej w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Wyrok ten wszedł w życie z dniem jego opublikowania w Dzienniku Ustaw, tj. w dniu 22 listopada 2012 r. (Dz. U. z 2012 r., nr 1285). W niniejszej sprawie bezspornym jest, że w

oparciu o analizowane przez Trybunał Konstytucyjny w przytoczonym orzeczeniu przepisy organ rentowy wstrzymał ubezpieczonej prawo do wypłaty emerytury od 1 października 2011 r. w związku z kontynuowaniem zatrudnienia.

Z treści uzasadnienia wskazanego wyroku Trybunału wynika, że zarzut niekonstytucyjności kwestionowanej regulacji sformułowany został w odniesieniu do wąskiego kręgu osób, a mianowicie emerytów, którzy nabyli prawo do emerytury na mocy wcześniejszych przepisów, tj. bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Trybunał nie objął przy tym analizą rozwiązania przyjętego przez ustawodawcę, polegającego na uzależnieniu realizacji nabytego prawa do emerytury od uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego emeryt wykonywał pracę bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. Trybunał podkreślił między innymi, że art. 103a ustawy emerytalnej powinien być traktowany nie jako przepis dotyczący reguł łączenia świadczenia emerytalnego i zarobku, lecz jako przepis określający warunki realizacji prawa do emerytury, a więc określający treść ryzyka emerytalnego. Określa więc zasady powstania prawa do świadczenia. Problem w sprawie rozpatrywanej przez Trybunał dotyczył zatem oceny, czy ustawodawca mógł na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2010 r. rozciągnąć stosowanie art. 103a ustawy emerytalnej – przepisu ustalającego nową treść ryzyka emerytalnego – na sytuacje przeszłe, tj. wobec osób, takich jak ubezpieczona K. W., które już nabyły prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r., czyli w czasie obowiązywania regulacji niezawierającej wymogu rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą dla uzyskania świadczenia emerytalnego. Trybunał stan taki ocenił negatywnie i stwierdził, że rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę w art. 28 ustawy zmieniającej spowodowało, że osoby, które już skutecznie nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. musiały, na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej w związku z art. 103a ustawy emerytalnej, poddać się nowej, mniej korzystnej dla nich treści ryzyka emerytalnego. Innymi słowy, ubezpieczeni, którzy prawo do emerytury uzyskali po spełnieniu jedynie warunku osiągnięcia wieku oraz odpowiedniego stażu ubezpieczeniowego, musieli ponownie zrealizować swoje prawo do emerytury według nowej treści ryzyka, czyli spełnić także warunek rozwiązania stosunku pracy, aby emeryturę nadal pobierać od 1 października 2011 r. Oznaczało to dla nich, że chcąc nadal pracować i jednocześnie pobierać emeryturę musiały rozwiązać stosunek pracy i raz jeszcze go nawiązać. Akcentowano przy tym, że decyzja o przejściu na emeryturę jest podejmowana przez ubezpieczonego raz na całe życie. Znając warunki, jakie będzie musiał spełnić, aby zrealizować nabyte prawo – w tym wypadku rozwiązanie stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą – ma on szansę się do nich przygotować. Może zatem odpowiednio ułożyć stosunki ze swoim dotychczasowym pracodawcą, ewentualnie poszukać pracodawcy, który zgodzi się rozwiązać z nim stosunek pracy, po czym ponownie go nawiązać. Osoby, które przeszły na emeryturę w latach 2009-2010 bez konieczności rozwiązywania stosunków pracy, w związku z decyzją ustawodawcy o objęciu ich tym obowiązkiem, nie miały takiej możliwości. Wreszcie też, określając skutki wyroku Trybunał wyjaśnił, że z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw utraci moc art. 28 ustawy zmieniającej w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy emerytalnej do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Oznacza to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury - nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. Natomiast przepis ten pozostaje nadal w obrocie prawnym i znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w momencie jego wejścia w życie i później, tj. od 1 stycznia 2011 r.

Jednocześnie w orzecznictwie Sądu Najwyższego zdecydowanie przeważa pogląd o skuteczności *ex tunc* wyroków Trybunału Konstytucyjnego (zob. uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 7 grudnia 2006 r., III CZP 99/06, OSNC 2007/6/79; uchwały z dnia 23 stycznia 2001 r., III ZP 30/00, OSNP 2001/23/685; z dnia 3 lipca 2003 r., III CZP 45/03, OSNC 2004/9/136; z dnia 23 stycznia 2004 r., III CZP 112/03, OSNC 2005/4/61; z dnia 23 czerwca 2005 r., III CZP 35/05, OSNC 2006/5/81 i z dnia 19 maja 2006 r., III CZP 26/06, OSNC 2007/3/39 oraz wyroki z dnia 10 listopada 1999 r., I CKN 204/98, OSNC 2000/5/94; z dnia 19 grudnia 1999 r., I CKN 632/98, niepubl.; z dnia 19 kwietnia 2000 r., II CKN 272/00, niepubl.; z dnia 15 stycznia 2003 r., IV CKN 1693/00, niepubl.; z dnia 9 października 2003 r., I CK 150/02, OSNC 2004/7-8/132, ze sprost. OSNC 2004/10/131; z dnia 29 października 2003 r., III CK 34/02, OSP 2005/4/54; z dnia 30 września 2004 r., IV CK 20/04, OSNC 2005/9/161; z dnia 26 listopada 2004 r., V CK 270/04, niepubl.; z dnia 12 stycznia 2005 r., I CK 457/04, niepubl.; z dnia 7 października 2005 r., II CK 756/04, "Monitor Prawniczy" 2005, nr 21, s. 1027; z dnia 14 września 2006 r., III CSK 102/06,

niepubl.; z dnia 15 czerwca 2007 r., II CNP 37/07, niepubl.; z dnia 13 grudnia 2007 r., I CSK 315/07, niepubl.; z dnia 19 czerwca 2008 r., V CSK 31/08, OSNC-ZD 2009/1/16; z dnia 20 maja 2009 r., I CSK 379/08, OSNC 2009/10/172 i z dnia 10 grudnia 2009 r., III CSK 110/09, OSNC 2010/5/82, a także postanowienia z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/00, OSNAP 2001/10/331 i z dnia 15 kwietnia 2004 r., IV CK 272/03, niepubl.). Przedstawione tu stanowisko podziela Sąd Apelacyjny rozpoznający niniejszą sprawę. Taka zasada pozwala dokonać zmiany decyzji organu rentowego ze skutkami już od chwili jej wydania jeśli późniejszym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego stwierdzono niekonstytucyjność przepisu stanowiącego jej podstawę. Taka sytuacja jest możliwa niezależnie od tego, że zasadnicza rola sądu sprowadza się do kontrolowania prawidłowości decyzji, a więc ze swej istoty nie dotyczy weryfikacji stanu istniejącego w dacie późniejszej niż data jej wydania.

Od zasady skuteczności wyroku Trybunału Konstytucyjnego ex tunc istnieją wyjątki mające podstawę w przepisach Konstytucji, które jednak nie zachodzą w okolicznościach tej sprawy. W reakcji na zarzuty apelacji odnotować jedynie wypada, że jednym z takich wyjątków jest sytuacja, gdy Trybunał Konstytucyjny wskazuje datę uchylecia aktu normatywnego, który uznał za niezgodny z przepisem lub też odroczy obowiązywanie swego wyroku. Ponieważ jednak żadna z tych sytuacji nie zaistniała w związku z analizowanym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., to kwestia retroaktywnej skuteczności tego wyroku nie może budzić wątpliwości.

Na tej podstawie zdaniem Sądu Apelacyjnego należało przyjąć, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. ma w tym przypadku skutki retroaktywne. Utrata mocy obowiązującej zakwestionowanych nim przepisów art. 103a ustawy emerytalnej w związku z art. 28 ustawy zmieniającej nastąpiła od daty ich uchwalenia.

Jak wynika z powyższego, w związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. prawo do emerytury dla ubezpieczonej, która nabyła je z dniem 1 marca 2009 r., mimo kontynuowania zatrudnienia u pracodawcy, na rzecz którego wykonywała je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury i które było jej wypłacane, zostało zachowane także od dnia 1 października 2011 r., o czym trafnie orzekł sąd pierwszej instancji w zaskarżonym wyroku.

Sąd Apelacyjny uznał, że apelacja organu rentowego nie zawiera usprawiedliwionych podstaw i dlatego na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił ją w całości.